

På fel plats vid fel tillfälle

Hon är svenskan som har tillbringat snart tjugio år i amerikanskt fängelse. Under någon månad förra hösten hade hon hela Sveriges uppmärksamhet riktad mot sig. Men månader har gått och medias bevakning har för länge sedan tystnat. En sak har dock inte förändrats. Annika Östberg sitter fortfarande fängslad på Californina Institute for Women i USA.

Annika är dömd till fängelse för medhjälp till två mord som hennes dåvarande pojkvän begick. Det står klart och tydligt i hennes dom att hon inte skjutit ett enda av de skott som dödade polismannen Richard Helbush och restaurangägaren Joe Torre den där natten för snart 20 år sedan. Men den amerikanska lagen är på många sätt olik den svenska, och det kan räcka att vara närvarande vid ett brott för att dömas för medhjälp till det. Och strafflängderna är allt annat än vad vi är vana vid här i Sverige. Nästa år är Annikas tjugonde inlåst i det kaliforniska fängelset.

Många svenskar har engagerat sig för Annika, inte minst sedan en av våra största dagstidningar uppmärksammat hennes fall i en stor kampanj. Målet har varit att få Annika överflyttad till ett svenskt fängelse för att hon ska få avtjäna resten av sitt straff i sitt hemland. Det finns en internationell överenskommelse som underlättar dylika överföringar, en överenskommelse undertecknad av både Sverige och USA.

Men frågan är i USA ansedd vara delstaten Kaliforniens angelägenhet, och det är då staten Kaliforniens guvernör som har huvudansvaret och också sista ordet i beslutsprocessen. Guvernören i Kalifornien heter sedan november 1998 Gray Davis. Davis är medlem i det demokratiska partiet och en guvernör som blivit känd för sin tuffa inställning till kriminalitet. Davis har fått mottaga många brev från svenskar som vädjar

för att Annika ska få bli förflyttad till Sverige, men hittills har han inte visat något intresse av att börja förhandla med svenska myndigheter.

I spetsen för kampen för att Annika ska få komma hem har hela tiden hennes mamma Maj-Britt funnits. Hon har medverkat i TV, ställt upp på intervjuer och på andra sätt fört ut Annikas fall i offentligheten ljus. Maj-Britt träffade sin dotter senast i januari. Då mådde Annika efter omständigheterna väl, berättar modern. Annika trivs väldigt bra med sitt arbete i fängelset där hon läser in böcker för blinda människor på kassetband.

- Annika har accepterat sin situation, och försöker göra det bästa av den, säger Maj-Britt. Det är enda möjligheten för henne, annars går hon under.

Nästa gång Annikas fall ska tas upp i rätten är någon gång under våren år 2001. Maj-Britt vågar inte uttala sig om hur det då kommer att gå, men poängterar att det både hon och Annika faktiskt kämpar för är en överföring till ett svenskt fängelse.

”De lever som om deras land är det enda här på jorden”

- Annika är svensk medborgare och har nästa sommar suttit i amerikanskt fängelse i 20 år, förklarar Maj-Britt. Hon är dömd till fängelse på obestämd tid, och det kan praktiskt taget vara hur länge som helst. Det enda Annika vill är att få avtjäna resten av straffet i Sverige.

Någon opinion för Annika i Kalifornien finns det inte. De bryr sig helt enkelt inte, säger Maj-Britt. Hon, som själv har levt många år i USA, beskriver det amerikanska folket som ett underbart folk. Men samtidigt verkar de fortfarande vilja leva som cowboys, menar hon.

- De lever som om deras land är det enda här på jorden.

Men i Sverige har Annika stöd, och Maj-Britt berättar att just det betyder otroligt mycket för hennes dotter och för henne själv. Annika får så många brev från svenskar som tycker synd om henne och vill hjälpa henne att hennes svenska har förbättrats betydligt den senaste tiden.

- Vi har ju verkligen hela Sverige bakom oss i det här, säger Maj-Britt och det märks hur viktigt hon tycker det är att ha så många som bryr sig. Det som saknas nu är pengar. I USA behövs mycket pengar för att få en bra advokat.

”Det kunde ju lika gärna vara någon av oss.”

Svenskar som på olika sätt försöker hjälpa Annika finns det som sagt gott om. Några av dem finns på Fredrika Bremergymnasiet i Haninge. För nästan två år sedan fick nio av skolans ungdomar upp ögonen för fallet och beslöt sig för att försöka hjälpa Annika.

- Det var vår lärare som först berättade för oss om

nes fall, berättar en av ungdomarna, Carolina Barrientos. Vi läste mer om henne och blev alltmer övertygade om att det här var någon som vi ville hjälpa. Annika hamnade fel tidigt i livet, och det är något som kan hända vem som helst. Det kunde ju lika gärna vara någon av oss.

Tillsammans bildade ungdomarna "Annikagruppen", en grupp vars huvudsakliga arbete har gått ut på att skriva brev. Kaliforniens guvernör och den amerikanske presidenten är exempel på personer som har fått brev från ungdomarna, likaså den svenske kungen och de svenska partiledarna.

"Trots att det var förbjudet vinkade vi till Annika genom fönstret!"

När gruppen tillsammans med 30 andra elever från skolan förra våren skulle åka på skolresa till just USA, såg man möjligheten att någon eller några av ungdomarna skulle få besöka Annika i fängelset. Alex Ljung och Linda Bengtsson avvek därför tillsammans med läraren Peter Tollmar från resten av klassen och flög till Los Angeles. Väl framme vid fängelset visade det sig dock att man var tvungen att vara 18 år för att få besöksstillstånd, och Alex och Lindas resa slutade i väntrummet.

- Det är klart att vi blev besvikna, men Peter fick ju i alla fall träffa Annika, säger Alex. Och trots att det var förbjudet vinkade vi till henne genom fönstret!

Annikas mamma, som vid det här laget har besökt California Institute for Women många gånger, har lärt sig dess rutiner. Förbudet mot minderåriga besökare existerar inte menar hon och blir upprörd när hon tänker på att ungdomarna inte fick träffa hennes dotter, det som de hade arbetat så länge för.

- Men det är vad man kan vänta sig av fängelset. De gör vad de känner för stunden.

Annika Östberg har långt ifrån ett vanligt Svenson-liv bakom sig. Hon föddes i Stockholm, och bodde under sina första levnadsår tillsammans med sina föräldrar. Dessa skiljde sig dock när dottern var 4 år gammal, och Annika flyttade till Hässelby tillsammans med sin mamma. När Annika var 9 år gammal gifte mamman om sig med en förmögen amerikansk affärsman, och alla tre flyttade till USA. Annikas trygga uppväxt i

Sverige byttes snabbt ut mot en betydligt stormigare sådan på andra sidan Atlanten. I S:t Louis, Missouri, dit den lilla familjen flyttade, blev Annika betraktad som udda. Hon såg inte ut som de andra barnen och var till på köpet inte så duktig på att prata engelska.

"För att försörja sin son började 16-åriga Annika att prostituera sig"

Nu följde en problematisk tid. Annika hamnade i äldre kompisgäng och hemma hade hon svårt att komma överens med mammans nye man. Vid 13 års ålder rymde Annika hemifrån för första gången. Därefter placerades hon på ungdomsvårdsanstalt och bodde även en tid hos släktingar till styvfadern, men förbättringarna var bara temporära. Annika rymde hemifrån igen, den här gången till San Fransisco tillsammans med en tio år äldre pojkvän. Det var hippielivet i stadsdelen Haight Ashbury som hägrade, och med det följde haschmissbruket. Sedan var inte steget långt för det unga paret till tyngre droger.

"Kalifornien är en stat där alla har chans att starta om - och att lyckas"

Annika har sagt någon gång att hon alltid dragits till fel sorts män. Det är man böjd att hålla med henne om, när man ser vilka destruktiva förhållanden hon har haft. Hennes pojkvänner stod alltid med minst en fot inne i den kriminella världen och Annika själv hamnade allt längre in i sitt narkotikamissbruk. För att försörja sin son Sven, som hon födde 16 år gammal, började Annika att prostituera sig.

Med två havererade äktenskap bakom sig hade Annika vid 24 års ålder en pojkvän vid namn Robert Collins. Det var han som den där natten för snart 20 år sedan sköt ihjäl Joe Torre och Robert Helbush. Det var han som under hot om dödsstraff begick självmord i sin fängelsecell och på så sätt riktade allas uppmärksamhet mot Annika i den rättegång som följde. Rätte-

gången vid vilken Annika dömdes till fängelse på obestämd tid.

Annika har suttit i amerikanskt fängelse i snart 20 år. Delstaten hon befinner sig i heter Kalifornien. Det är en delstat som guvernör Davis själv beskriver som "en stat med obegränsade möjligheter, ett land där alla har chans att starta om - och att lyckas". Näja. Nästan alla.

Text:

Nina Norberg

Illustrationer:

Emma Törnkvist

Catrin Hedberg